

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа имени Кыргыз Идама села Нарын
Эрзинского кожууна Республики Тыва

СОГЛАСОВАНО

ЗДУВР: Шириндиви Шириндиви Б.Р. /
от «19» августа 2024г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной литературе
для 2 класса

Составитель: учитель начальных классов
Сок Аян-кыс Саган-ооловна

2024г

**Эге школанын 2 – ги клазынга «Литературлуг номчулга»
эртемнин ажилчын программазы.**

Тайылбыр бижик.

2-ги класстын литературлуг номчулга эртемнге тургускан календарьлыг план Тыва Республиканын ооредилге болгаш эртем ямызынын национал школа хогжудер инстидудунун ооредилге - методиктиг човулели сумелээни -биле, Л.С. Кара-оол 2-4 класстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга (Кызыл – 2011 чыл)даянып тургустунган.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын курузу уругларны чечен чогаал оранынче углап, состун уран чурумалдыг овор-хевирин дамчыштыр чогаалдын долу болгаш делгем утка шынарлыын хой талазындан угаап билип алырынга дузалаар. Чечен чогаал номчулгазы состун чогаалдыкчы уран-мергенин билиндирип, чогаалдар номчуурунга уругларнын сонuurгалын оттурар.

Эге школанын 2-ги клазынга литературлуг номчулга курузунун утказы Л. С. Кара-оолдун «Литературлуг номчулга» номунун болгаш ажилчын кыдыраажынын, Е.Т Танованын 2-ги класска «Класстан дашкаар номчулганын» дузазы-биле болгаш устунде айыттынган«1-4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга программазынын» аайы-биле илереттинер болгаш боттаныр. Номчулга номнарында кирген чогаалдарны шын сайгарып, оон утказын оореникчилерге шын, чедир билиндиерде, методиктиг аргаларны башкынын тодаргай шилип алыры чугула. Чогаал сайгарылгазынын уезинде созуглелдин чугле сюжедин, ында кирген барымдаалыг дыннадыгларны чугула коор чангыс талалаар чорукту база ону дамчыштыр илерээн билиглер-биле кызыгаарлаттынарын болдурбас.

Амгы методиканын кол негелдези эгелеп чоруур номчукчунун кичээнгеин чечен чогаалдын эстетиктиг будужу, ында тургустунган мораль-этиктиг болуушкуннар; чогаалчынын долгандыр турар хурээлелге хамаарылгазы, коруш-туружу ону дувуредип чоруур унелелдиг угланышкыннар, чанчыл- созуглелдер айтырыглары база чогаал сайгарылгазынга хамаарышкан оске-даа айтырыглар хаара туткан турар ужурлуг.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын программазы чечен-эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге ундезилеттингеш «Литературлуг номчулга» номунун тургузуун болгаш утказын тодарадыр. Оон ангыда программа уругларнын номчулгага хамаарышкан билиинин деннелин, номчулганын сорулгазын, оорениринин чамдык аргаларын айтып турар.

Программа ёзуугаар «литературлуг номчулга» неделяда 1 шак, чылда 34 шак кылдыр хувааттынган

Л.С. Кара-оолдун тургусканы программада албан шингээдир ужурлуг билиглернин адыр бурузун тус – тузунда каш шак дургузунда ооренирин чиге тода айыткан устунде бердингени-биле).

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылгазынга оореникчилернин кол билиглери, мергежилдери болгаш чанчылдары.

2-ги классты доозуп тургаш, оореникчилер дараазында чуулдерни шингээдип алган турар.

Номчулганын чанчылдары:Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес состерни будуну-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире состерни слогтарга

чарбышаан, шын, меделдиг номчуп билир; домакка состерни бот-боттарындан адырбайын, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганын темпизи чоорту дургедеп, таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени минутада 35-45 хире сос.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир состерни болгаш домактарны шын, аяанныг, меделдиг, илдик чокка, тода дынналдыр номчуп шыдаптар; созуглелде чугула утка илередир состу ун-биле (унну бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 55-60 хире сос. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билир. Аяанныг номчуурунга белеткенир талазы – биле бот онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде номчуп билир.

Созуглел – биле ажыл. Номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир.

Чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдерин унелеп, чылдагаанын тайылбыр-лап шыдаптар. Созуглелди боттарынын состери-биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чуулунге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан созуглелдин адын номнун допчузундан тып шыдаары. Башкынын дузазы-биле кезектерге чарып каан созуглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш созуглелдин утказын шын тургузарынга баштайгы чанчылдарны алып. Шулуку аяанныг номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

2-ги класстын оореникчилеринин тыва дылда программаны билип алганынын планаттынган туннелдери.

Чечен чогаалдан шингээдип алып билиглери: Автор, авторлуг тоол, аяннажылга, басня, деннелге, диалог, когудуг, кожаланчак

аяннажылга, одуруг, оюн удээн чугаа, строфа, тоогу чугаа, тоол, тоолчургу чугаа, тывызык, улустун аас чогаалы, уруглар ыры, чергелешкек аяннажылга, чогаал, чогаал-дын маадыры, чогаалчы, шулук.

Мозу – шынарында, аажы-чанында (личностуг) хевирлеттинген турар билиглери: -

Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ – меделивистин шынарын коргузерининкол чепсээ;- Торээн дыл национал культуравыстын кол болуушкуну;- Сагыш – сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай – байлаан, уран-чеченаргаларын чоптуг ажыглап билири;- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонуургалын оттурары;- Аас болгаш бижимел чугаага дылдын уран – чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири. - Торээн дылын сайзырадырынга ону кадагалап арттыраарынга оореникчинин бокиржилгези;- Аас чугаага дылдын уран – чечен аргаларын эстетиктиг талаззынче угландыраары

2 – ги класстын оореникчилеринин (личностуг) хевирлеттинген турар ужурлуг мозу шынары:

- долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру
- ёзу – чурумга чагырткан, ужур – дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар;

2-ги класстын оореникчилеринин билиинин предметтиг хевирлеттинген турары:

- Ыткыр, сымыранып, иштинде созуглелди бодунун билип алып шаа – биле дурген номчууру.

- Созуглелдин хевирлерин литературлуг негелделерге дууштур (шын адалга, бижик

демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.

- Созуглелдин адынга болгаш бердинген чуруктарынга даянып, оон утказын баш удур даап бодаары.

- Номчаан чуулунун кол состеринге даянып, утказын бодунун созу-биле дамчыдып билири.

- Болуушкуннарнын болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.

-Созуглелди кезектерге утказынын аайы-биле чарып, башкынын дузазы-биле бодуун болгаш нарын план тургузуп, кезек бурузунге база бодун созуглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.

- Номчаан чуулун долuzu-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чувелернин омур-хевирин деннеп, чугаалап билири.

- Номчуур номунун титулдуг арынын, аннотациязын, эге база туннел созунге даяныры.

- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап ооренири.

- Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны сумелээн тномнарга тургузары.

- Номчаан материалында кол маадырларнын мозу-шынарларын кижинин алдынар ужурлуг дурумнери-биле деннээри.

2-ги класстын оореникчилеринин предметтиг хевирлеттинген турар ужурлуг билиглери:

--Номчаан чуулунге хамаарыштыр бодунун бодалдарын илередип билири, ону аас болгаш бижимел-биле дамчыдып билири.

-Созуглелдин эстетиктиг болгаш мозу-шынарга хамаарыштыр унелиг талаларын бодунун билип турар аайы-биле илередип билири.

Чугаа чорудулгазы болгаш медээлер-биле ажыл (метапредметтиг).

2-ги класстын оореникчилеринин чугаа чорудулгазынын болгаш медээлер-биле ажылдаарынын (метапредметтиг) хевирлеттинген турары:

- утка болгаш дыл-домаанын талазы-биле чедингир созуглелди ун доктаашкыны, интонация болгаш номчулганын дургенин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг, номчууру;

- таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 55-60 хире сос;

- чогаалдын адынга болгаш анаа хамаарыштыр чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;

- чогаалдын темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (узундулерни, абзацтарны) дынналдыр номчууру, доктаадып алыры;

А) Хун буруде кылыр ажылдар (регулятивтиг) .

Оореникчилерге хевирлеттинген турары:

-Ооренип турар эртеминин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;

-башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунун, эштеринин ажылын унелеп билиринге ооренири;

- Бодунун кылыр ужурлуг ажылын планнап билири; салып алган сорулгаларын езугаар ажылын кылып билири;

Оореникчилерге хевирлеттинери:

- башкы-биле демнигажылдажыышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;
- кылып турар ажылдарын ажыл уезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;
- номчулга талазы – биле бодунун ажылын планнап билири;

Б) 2-ги класстын оореникчилеринин эртемге сонуггалын ханыладыры-биле чоруттунган ажылдарнын туннелинде (познавательный)

Оореникчилерге хевирлеттинген турары:

- ооредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерге даянып билири;
- дылдын негелделерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;
- белем таблицаларны, схемаларны, созуглелдерни немээри;

Оореникчилерге хевирлеттинери:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медеделди –биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) 2-ги класстын оореникчилеринин бот-боттарынын аразында харылзажырынга хамаарыштыр хевирлеттинген турар билиглери (коммуникативтиг):

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;
- ангы – ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чанчыгары;
- билдинмес чуулдерге айайтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- болукке ажылдап ооренири; бодунун бодалындан ангыда эжинин узел-бодалын база дыннап, унелеп билири;
- туннел ундурерде бодунун бодалын тайылбырлап билири болгаш эш – оорунун узел
- бодалы – биле деннештирип билири;

Оореникчилернин харылзажырынга хамаарыштыр билиглеринин хевирлеттинери:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыннакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур – дедир хыналда уезинде бот-боттарынга дузаны уезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- болук – биле ажыл уезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

«Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы» деп болук

Планнатынган туннел:

- ангы-ангы созуглелдерни ыткыр дынзыг аянныг номчулга, иштинде номчулга болгаш дыннап турар уезинде уткаларын шын медеделдиг билип алыры; оларнын

онзагай шынарларын (уран-чечен, эртем- популярлыг, тайылбырнын), созуглелдернин кол уткаларын болгаш кол маадырларын; утка аайы-биле айтырыгларга харыылап билири; болушкуннарнын чурумун тодарадып билири; номчаан азы дыннаан ооредиглиг, эртем- популярлыг болгаш уран-чечен созуглелдерге айтырыгларны салып билири.

Бердинген туннелдернин чедип алырынын билии:

- созуглелдернин ангы-ангы хевирлеринин шынарларын тодарадыры;
- номчаан азы дыннаан созуглелинин кол утказын, кол маадырларын, созуглелди утказынга хамаарышкан айтырыгларга харыылап тургаш, болушкуннарнын чурумун тодарадып билири;
- созуглелдин утказынга хамаарышкан айтырыгларны салып билири.

№/ шагы	Кичээлдин темага хуваалдазы
1	Экии,литературлуг номчулга ! 4 ш
2	Чылдын уелери . Тодуг догаа кузумейни. 2 ш
3	Улустун аас чогаалы. 2 Тоолдар . 8 ш
4	Чылдын уелери . Аккыр харлыг кыжым. 3 ш
5	Тос чузун малымайны. 3 ш
6	Арыг шевер кадыкшылдын ундезини . 1ш
7	Улус аразында ие караа чымчак 1ш
8	Час 2 ш
9	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери» 1 ш
10	Бистин бичии оннуктеривис. 3 ш
11	Эштигде –хоглуг,эптигде-куштуг.1 ш
12	Ойнакчанчыг оюннарым.1 ш
13	Кижин болуру чажындан. 1 ш
14	Оске чоннарнын аас чогаалы. 1ш
15	Чоннун чаагай езу-чанчылдары.1 ш
16	Чылдын уелери. Чараш чайым .1 ш

Календарь- тематиктиг план

№/ шагы	Хуну		Кичээлдин темазы
	План- биле	Факт	
Экии, литературлуг номчулга ! 4 ш			
1			С.Маршак«Календарьнын бирги хуну» С.Сарыг-оол«Ном»
2			К.Ондар«Ужук дою»
3			Ч.Кара-Куске«Арыг-силиг чараш бижиир» С. Сарыг-оол«Оореникчээ»
4			К-Э.Кудажы«Ногаан, кок болгаш кызыл карандаш» С.Баруздин«Берге бодалга»
Чылдын уелери . Тодуг догаа кузумейни. 2 ш			
5			Б.Ховенмей«Куску хову» Г.Скребицкийнии-биле«Кус»
6			В.Бианки«Сыйтылаа куске» узунду
Улустун аас чогаалы. Тоолдар . 8 ш			
7			« Дилги биле Ала сааскан» тыва улустун тоолу
8			«Инек - Сокпа» Тыва улустун тоолу
9			«Хунажык анай».Тыва улустун толу.Диалог
10			Тыва улустун тоолу «Чаан биле Куске»
11			«Ийи куске» Тыва улустун тоолу
12			С.Пюрбю «Бора-Шиижек»(узунду) Авторлуг тоол
13			А.Шоюн«Селбер койгунак» К. Чуковский«Ылааш-Сээк» (узунду)
14			Г.Скребецкийнии-биле «Коданнын аян-чоруу»
Чылдын уелери . Аккыр харлыг кыжым. 3 ш			
15			Е. Танова «Кышкы ыржыгаш» В. Ховалыг «Тожуда кыш» чурук-биле ажыл
16			К.Ондар«Харжыгаш » Шулук чогаалы
17			Ч.Ондар «Чаа чылдын йорээли» С.Михалков«Чаа чылда»
Тос чузун малымайны. 3 ш			
18			С.Сарыг-оол .»Бызаа» С.Сарыг-оол«Бодаган»
19			С.Сарыг-оол «Кулун» ,«Анай» С.Сарыг-оол«Халбынмай»
20			К-Э. Кудажы«Анайжыгаш» Ч.Кара-Куске«Анайларым» Ю.Кунзегеш«Узер хуна»
Арыг шевер кадыкшылдын ундезини . 1ш			

21			Л. Чадамба «Арыг-шевер» К. Чуковский «Чунар херек» Н. Носов «Былчак хавактын Федя»
Улус аразында ие караа чымчак 1 ш			
22			Л. Чадамба «Март сези» А. Даржай «Ава»
23			Час 2 ш С. Сарыг-оол «Чаагай час» С. Пюрбю «Час келди»
24			В. Бианки «Бяштарнын байырлалы» В. Бианки «Уш час»
Улустун аас чогаалынын биче хевирлери» 1 ш			
25			Тывызыным -дытта, тоолум-дошта Тывызык. Тывызыктажырынын чуруму А. Шоюн «Тып корунерем, уруглар» О. Сувакпит «Тывар сен бе?» «Кым-дыр мен» Когудуглер. Уругларнын ырылары
Бистин бичии оннуктеривис. 3 ш			
26			Ю. Кюнзегеш «Койгунак» А. Пушкин «Кушкаш» О. Сувакпит «Шиижек оглу»
27			М. Пришвиннин-биле «Чараа-чечен» М. Пришвиннии-биле «Дилгинин чеми»
28			Мечи сылдыс (тоогу чугаа) Инек буурээ тоолчургу чугаа
Эштигде –хоглуг, эптигде-куштуг. 1 ш			
29			И. Крылов «Куу, рак болгаш шортан» Л. Толстойнуу-биле «Адазы болгаш оолдары» О. Сувакпит «Айбаангы»
Ойнакчанчыг оюннарым. 1 ш			
30			К. Ондар «Ойнап чору» Матпаадыр
Кижин болуру чажындан. 1 ш			
31			Е. Танова «Хоокуй хокпештер ужун мегелепкен» А. Гайдар «Тимур болгаш оон командазы»
Оске чоннарнын аас чогаалы. 1 ш			
32			Эн эки белек (узбек улустун тоолу) Уш угбашкы (татар улустун тоолу)
Чоннун чаагай езу-чанчылдары. 1 ш			
33			О. Саган-оол «Анчынын чугаазы»
Чылдын уелери. Чараш чайым .1 ш			

34			Э.Кечил-оол «Чечектерим», ССурун-оол «Диин оглу», С. Сурун-оол «Элик» Бистин проективис «Чайгы дыштанылга»
----	--	--	--

Пронумеровано, прошнуровано

и скреплено печатью *8* листов

2024г.

Директор школы *Дакаа* Дакаа Б.Б.

